

SXEDIO.FL2

16.1.1949: Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΛΟΡΔΟΣ ΟΥΙΝΣΤΕΡ ΕΠΙΣΤΡΕΦΕΙ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΜΕ ΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ ΝΑ ΤΗΝ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΕΙ ΤΟ ΣΥΝΤΟΜΟΤΕΡΟ. Η ΝΗΣΟΣ ΣΥΓΚΛΟΝΙΖΕΤΑΙ ΑΠΟ ΑΠΕΡΓΙΕΣ ΣΤΑ ΜΕΤΑΛΛΕΙΑ. ΠΟΤΕ ΑΡΧΙΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ Η ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΜΕΤΑΛΛΕΥΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ Κ.Μ.Ε. ΚΑΙ ΟΙ ΥΠΟΣΧΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΑΜΕΡΙΚΑΝΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΩΝ

Στις **16** Ιανουαρίου **1949** επέστρεψε στην Κύπρο ο Κυβερνήτης Λόρδος Ουίνστερ, αλλά μόνο για εθιμοτυπικές επαφές. Η αποτυχία του να επιβάλει το νέο Σύνταγμα μέσω της Διασκεπτικής Συνέλευσης τον έκαμε να αισθάνεται ότι πλέον δεν είχε καμιά δουλειά να κάμει στην Κύπρο μια και ο διορισμός του έγινε στα πλαίσια της επιβολής του συντάγματος και υπέβαλε την παραίτηση του.

Πριν να φύγει όμως ανακοίνωσε το νέο προϋπολογισμό της αποικιακής κυβέρνησης για το **1949** και χρησιμοποίησε πολύ σκληρή γλώσσα για να καταδικάσει τις απεργίες των εργαζομένων για τη βελτίωση οικονομικών ωφελημάτων κατά το **1948**.

Ο Κυβερνήτης μίλησε για εργατικές διαφορές "που εξεπορνεύθησαν" διά την εξυπηρέτησιν αναρμόστων πολιτικών σκοπών" και για "φατρίες" οι οποίες κατά την έκφραση του για να εξυπηρετήσουν δικούς τους σκοπούς, υπέθαλπαν τη διχόνοια.

Είπε ο Κυβερνήτης:

"Κατά τη διάρκεια του **1948** σημειώθηκε σημαντική πρόοδος σε πολλούς τομείς της κοινωνικής, βιομηχανικής και οικονομικής ζωής της νήσου, αλλά το έτος αυτό χαρακτηρίζουν επίσης πολύ παράλογη δημαγωγία και οχλαγωγία που αν δεν υπήρχαν θα μπορούσε να σημειωθεί μεγαλύτερη πρόοδος.

Σειρά απεργιών, οι οποίες οργανώθηκαν για πολιτικούς σκοπούς, αναστάτωσαν τη βιομηχανική ζωή της νήσου. Το χειρότερο είναι ότι οι απεργίες αυτές παραμορφώθηκαν από επεισόδια άνανδρης βίας και

αχρειότητας, οι οποίες προσήψαν όνειδος στους υποκινητές τους και ζημίωσαν το καλό όνομα της Κύπρου. Ενώπιον των γεγονότων αυτών η Κυβέρνηση, πολύ ορθά, έδειξε υπομονή ελπίζοντας ότι θα επικρατούσε η λογική και η μετροπάθεια, αλλά η υπομονή αυτή δεν χρησίμευσε. Ο λαός στη μεγάλη πλειοψηφία του επιθυμεί μόνον να τον αφήσουμε ήσυχο και ασφαλή στην εργασία του. Η ευθύνη για την οχλαγωγία του παρελθόντος έτους βαρύνει τις φατρίες, οι οποίες για την εξυπηρέτηση των δικών τους σκοπών υποθάλπουν τη διχόνοια, αποδιοργανώνουν τη βιομηχανική ζωή με την προαγωγή απεργιών για μη κοινωνικούς ή οικονομικούς σκοπούς και διαταράσσουν ολόκληρη την εθνική ζωή με την ενστάλαξη του μίσους, της υπόθαλψης της εσωετρικής διαμάχης και της παρεμπόδισης των προσπαθειών της Κυβέρνησης να προαγάγει την ευδαιμονία της Κύπρου".

Στην ομιλία του Κυβερνήτη που διανεμήθηκε στους δημοσιογράφους παρατίθετο και έκθεση του επιτρόπου εργασίας για τις απεργίες που είχαν ξεσπάσει τον ίδιο χρόνο στην οποία τονίζονταν και τα ακόλουθα:

"Οι εργατικές διαφορές που προκύπτουν στην Κύπρο περιπλέκονται λόγω της παρείσδυσης πολιτικών παραγόντων σε αυτές και λόγω της ύπαρξης δύο αντιπάλων συντεχνιακών οργανισμών, του ενός να βρίσκεται υπό ισχυρή κομμουνιστική επιρροή και του άλλου να αποκλείνει προς το εθνικό στρατόπεδο. Μερικοί εργοδότες, επίσης, είναι απρόθυμοι να αναγνωρίσουν πλήρως τις συντεχνίες ή προτιμούν να έχουν ένα είδος συντεχνιών που να εξαρτώνται από αυτούς ή ανεξάρτητων από τις δυο ως άνω συντεχνιακές οργανώσεις. Συνέπεια όλων αυτών είναι οι εργατικές διαφορές να χαρακτηρίζονται συνήθως από τη διέγερση κακών αισθημάτων και με πράξεις βίας.

Ο ανταγωνισμός μεταξύ των "παλαιών" και των "νέων" συντεχνιών προσέλαβε κατά το έτος τούτο (1948) χαρακτήρα ολοένα βιαιότερου πολιτικού αγώνα. Ο ανταγωνισμός αυτός αποκορυφώθηκε κατά τη

διάρκεια των τριών μεγάλων απεργιών οι οποίες κηρύχθηκαν από τις παλιές συντεχνίες. Κατά τις απεργίες αυτές, οι οποίες είχαν μάλλον πολιτικόν παρά εργατικόν χαρακτήρα, έλαβαν χώραν συγκρούσεις με την Αστυνομία και πολυπληθείς πράξεις βίας και τρομοκρατίας, ειδικά εναντίον νεοσυντεχνιακών εργατών. Μέγάλος αριθμός παλαιοσυντεχνιακών εργατών καταδικάστηκαν. Επισυνέβησαν πολλά επεισόδια, κατά τα οποία χρησιμοποιήθηκε δυναμίτιδα και σημειώθηκαν πολλές επιθέσεις, καλόβουλες ζημιές και εμπρησμοί. Το Κακουργιοδικείο, κατά τη δίκη του γενικού γραμματέα και άλλου αξιωματούχου και ενός μέλους της παλαιάς συντεχνίας κτιστών, από τους οποίους οι δυο τελευταίοι βρέθηκαν ένοχοι και καταδικάστηκαν σε τετραετή φυλάκιση για επίθεση κατά δυο εργολάβων οικοδομών, τόνισε ότι το έγκλημα εκείνο σχεδιάστηκε επιμελώς και εξετελέσθη με θράσος και ότι η προπαρασκευή του έγινε στο οίκημα των παλαιών συντεχνιών".

Η έκθεση και ο Κυβερνήτης αναφέρονται στις απεργίες του **1948** και ιδιαίτερα τις απεργίες των μεταλλωρύχων της Κυπριακής Μεταλλευτικής εταιρείας, ΚΜΕ και οι οποίες έγιναν με επικεφαλής τις Παλιές Συντεχνίες (ΠΕΟ) και το ΑΚΕΛ τους πρώτους μήνες του **1948**, των κτιστών και άλλων εργαζομένων για βελτίωση οικονομικών οφελημάτων τους.

Συνολικά το **1948** έγιναν **13** εργατικές απεργίες που συγκλόνισαν πραγματικά στην Κύπρο. Ιδιαίτερα στα Μεταλλεία όπου οι απεργοί είχαν να αντιμετωπίσουν ένα σκληρό αντίπαλο- την ΚΜΕ-. Οι απεργοί όμως αγωνίστηκαν σθεναρά αλλά και διασπασμένοι αλλά τελικά πέτυχαν στον σκοπό τους με πολλές συνθήκες.

Οι συνθήκες στα μεταλλεία, ιδιαίτερα την περίοδο αυτή ήταν δραματικές με τους εργάτες να εργάζονται με μισθούς πείνας, μέσα στις υπόγειες γαλαρίες και υπό πολύ ανθυγιεινές συνθήκες.

Χαρακτηριστικά ο Διομήδης Γαλανός, στέλεχος

του ΑΚΕΛ και παράγοντας στην περιοχή των μεταλλωρύχων, έγραψε στο "Νέο Δημοκράτη" τα πιο κάτω τον Αύγουστο του 1949 για τη ζωή των μεταλλωρύχων και τα μεταλλεία γενικά:

"Πριν 37 ολόκληρα χρόνια οι Αμερικάνοι χρυσοθήρες πέρασαν τις 5,000 μίλια του Ατλαντικού και τις 2.000 μίλια της Μεσογείου και ξεμπάρκαραν στο Καραβοστάσι. Ο κόσμος που τους έβλεπε να γυρίζουν με τις παράξενες μηχανές τους στους γυμνούς λόγους της Σκουριώτισσας και του Μαυροβουνιού ν' αναζητούν το πολύτιμο μέταλλο μ' αυταπάτη τους υποδέχονταν σαν ουρανόσταλτους λυτρωτές της δυστυχίας τους. "Αν βρούμε εντώ μένταλα θα πληρώνουμε μια λίρα τη μέρα τον εργάτη" συνήθιζε να λέει καθημερινά ο αρχηγός της αποστολής μεταλλειολόγος Κάνθερ. Στα 1912, 400 εργάτες στη Σκουριώτισσα άρχισαν να σκάβουν την πλευρά του βουνού και να ταράζουν τον ύπνο των θαμμένων στα σπλάχνα του βουνού μεταλλωρύχων που κοιμούνταν γαλήνια 2.000 τώρα χρόνια. Ερχονταν να συνεχίσουν την προσφορά της θυσίας του ιδρώτα και του αίματος στο αδηφάγο κεφάλαιο σήμερα, όπως τότε στον αφέντη οι δορυάλωτοι δούλοι. Από τότες οι δουλιές του μεταλλείου συστηματικά μεγαλώνουν, οι κρουνοί του Κυπριακού ιδρώτα και του αίματος αφειδώλευτα στίβονται, το κυπριακό μέταλλο φεύγει για το εξωτερικό ακατάπαυστα.

Το 1920 βρίσκει τη ΚΜΕ με 3,000 εργάτες. Η φαλιομηχανή, η δυναμίτιδα, η αξίνα δε σκάβει πια μόνο τα χρυσά... εντόσθια της Σκουριώτισσας. Δουλεύει μ' άχόρταγη δίψα το Μαυροβούνι κι ύστερα το Μαθιάτη και το Απλίκι.

Μεγάλες μηχανικές εγκαταστάσεις για την επεξεργασία και την εξαγωγή των μετάλλων ανεγείρονται πρώτα στην Πεντάγεια κι ύστερα στον Ξερό. Σταθερό ποτάμι, ο χαλκός, ο χρυσός κι ο πυρίτης τρέχει αδιάκοπα από το βουνό προς τη θάλασσα. Χρυσά δολλάρια με τα εκατομμύρια κερδίζουν οι Αμερικάνοι. Και τα λόγια του Κάνθερ: "Αν βρούμε εντώ μένταλα θα

πληρώνουμε μια λίρα τη μέρα τον εργάτη" που πήγαν; Ας μιλήσει καλύτερο ο... απόμαχος σήμερα μεταλλωρύχος Λ.Γ. από τη Γαληνή. Τον συναντούμε σ' ένα καφενεδάκι στο Ξερό, ακουμπισμένο σε βασταριές, έπαθε με ρευματισμούς στο μεταλλελλιο, να βήχει αδιάκοπα και να φτύνει φλέγματα γεμάτα με μαύρη γυαλλιστερή σκόνη, - κι ας έφυγε χρόνια τώρα από το μεταλλείο. Του ζητούμε τις εντυπώσεις του, σα βετεράνος του μεταλλείου που είναι κι' αυτός με ασυγκράτητη πίκρα, μας απαντά: "Είμουνα παλικάρι μια φορά. Το καλύτερο παλικάρι της προίχης. Τριάντα χρόνια δουλιά σ' αυτό το μεταλλείο, πάλι καλά που στέκω στα πόδια μου, έστω και με βασταριές...".

- Και τι κέρδισες στα **30** χρόνια της δουλειάς σου σαν μεταλλωρύχος;

Ένα πικρό χαμόγελο ανεβαίνει στην άκρη των χειλιών του, μια γκριμάτσα οργής δένεται στο μέτωπο και τα σουφρωμένα φρύδια του και μας απαντά: "Τί κέρδισα; Τους ρευματισμούς και τις βασταριές. Τον αδιάκοπο βήχα και τη μαύρη γυαλλιστερή σκόνη που κατοίκησε απρόσκλητη στα πλεμόνια μου, κέρδισα τίποτε άλλο; Ξερό ψωμί τάϊζα κι ανάγιωσα τα παιδιά μου. Τρεις γιοί μου κι ένας γαμπρός μου κάνουν σήμερα την ίδια δουλειά με μένα. Σε δέκα είκοσι χρόνια θα κρατούν κι αυτοί βασταριές, θα φτύνουν κι αυτοί μαύρη γυαλλιστερή σκόνη, όταν θα βήχουν αδιάκοπα ολημερίς. Και... όσο κι αν είμαι γέρος σκέφτομαι: "Ως πόσο θα πάει αυτή η ιστορία".

Ένας κύκλος περιέργων σχηματίζεται γύρω μας. Γενικεύουμε το θέμα.

"Τι κακά και τι καλά εφερε η ΚΜΕ στον τόπο μας;

Πέρνουν πολλοί μέρος στην κουβέντα.

Ένας που ζητιανεύει με κομμένο το ένα πόδι από τη μέση της κνήμης, βάζει ξαφνικά το ερώτημα:" Δεν ενδιαφέρει την εφημερίδα να γράψει για να μάθει ο κόσμος για το αίμα από τα κομμένα πόδια, τις πολτοποιημένες σάκες;".

Του απαντούμε πως ενδιαφέρει, και πολύ

μάλιστα, κι αρχίζει από τον εαυτό του. Μας λέει πως έχασε μια για πάντα το πόδι του, πως το πληρώθηκε μόνο **20** λίρες. Μας λέει ύστερα για ένα παιδί που του έκοψαν το ένα χέρι και του τσάκισαν τις πλευρές και που το πληρώθηκαν όλα, όλα **40** λίρες. Είναι ένα παιδί από τη Γαληνή, ένας Λοΐζος Γιαννή. Μας μίλησε ακόμα για ένα λεβεντονιό που κήκε στη φορτηγίδα που μετέφερε το μέταλλο σο βαπόρι. "Το πετσί του έγινε σαν της "γουρουνιάς". Τα μαλιά και το νιόβγαλτο μουστάκι κόλλησαν στο πετσί σα μαύρη καυτή πίσσα. Τα βλέφαρα φαγώθηκαν από τις γλώσσες τις φωτιάς κι οι κόγχες των μαστών του πετάχτηκαν έξω- θέαμα φρικτό. Περπάτησε λίγα βήματα στο κατάστρωμα της φορτηγίδας, ξεστόμισε μια κατάρα, κι έπεσε μάρτυρας στο βωμό των αγώνων του λυτρωμού της εργασίας. Τον έλεγαν Αριστοτέλη Σάββα, από τη Γαληνή".

Φεύγουμε από τον κυκλο των εργατών με το κεφάλι βαρύ και την καρδιά σφιγμένη από τις μακάβριες ιστορίες του πόνου, του ιδρώτα, του αίματος και της πείνας, που γεμίζουν τις προπολεμικές ιδιαίτερα σελίδες της ιστορίας της περιοχής, Πάμε στο οίκημα των συντεχνιών για να συμβουλευτούμε και τα επίσημα στοιχεία και τις στατιστικές, που διατηρούνται, δίνουμε ξερούς τους αριθμούς που μιλούν τόσο εύγλωττα, θέλετε μια εικόνα για ν' αντιληφθείτε τη διαφορά ανάμεσα στα λόγια και τα έργα των αμερικανών; Ιδού την:

Τα μεροκάματα από το **1912-1920** ήταν **1** σελίνι και **3** γρόσια για τους ανειδίκευτους εργάτες, δύο σελίνια για τους μεταλλωρύχους των υπογείων και τρία σελίνια για τους τεχνίτες. Από το **1920-1930** ήταν αντίστοιχα, **2,3** και **4** σελίνια και από το **1930-1945** ήταν **1** σελίνι και **7** χρόσια, **3** σελίνια και **3** σελίνια και **4 1/2** γρόσια.

Θέλετε τώρα και μια εικόνα των κορμιών που σακκάτευε η σκληρή δουλειά και το μεροκάματο της πείνας; Ιδού την: Από το **1912-1920** **400** εργάτες, **1920-1930** **3000**, **1930-1940** **5.700**, **1940-1945** **700**, και **1946-** ως τα σήμερα κατά μέσον όρο **1000** εργάτες.

Μια ιδέα επίσης της έκτασης των δουλειών και των κερδών της εταιρείς δίνουν οι πίνακες των εξαγωγών του **1938** και **1939**. Οι εξαγωγές του **1938** ήταν:

Καθαρός χαλκός **146.500** τόνοι.

Χαλκοπυρίτης **515.000** τόνοι.

Επίσης ακαθόριστο ποσό χρυσοχώματος και άλλων παραγώγων.

Ολική αξία εξαγωγών **63.643.143**.

Και οι αριθμοί αυτοί όπως τους έδωσεν η ΚΜΕ.

Ανάλογοι είναι οι αριθμοί του **1939**.

Η μόνη διαφορά τους **150.000** τόνοι περισσότερη εξαγωγή και **200.000** λίρες περισσότερα κέρδη.

Κι' αυτά ένα μικρό κομμάτι στην τριαντάχρονη αλυσίδα της πιο ανήκουστης εκμετάλλευσης με τη δωδεκάωρη κατ' αρχήν δουλειά, τη ενδεκάωρη αργότερα, την δεκάωρη ύστερα, τη ενιάωρη.. την οκτάωρη που ακολουθούσε μοιραία τα βήματα της αφυπνιζόμενης εργατιάς.

Και τώρα ένας συντομώτατος απολογισμός και να τελειώνουμε για σήμερα.

Σκοτωμένοι... εξακριβωμένοι ως το **1938** στη Σκουριώτισσα **24** και στο Μαυροβούνι **14**.

Άλλοι **8** ύστερα από το **1946** στο Μαυροβούνι. Ανεξακρίβωτος αριθμός νεκρών στο Ξερό κι άλλες δουλειές. Εξαιρετικό ήταν το δράμα του **1925** που υβρήκαν τραγικό θάνατο στις γαλαρίες της Σκουριώτισσας **16** μεταλλωρύχοι.

Κοντά στις πολλές δεκάδες τους φρικτούς θανάτους συμπληρώνεται ο πίνακας αν προστεθούν οι εκατοντάδες των ακρωτηριασμένων και των αναπήρων κι οι περισσότερες εκατοντάδες των φυματικών.

Κανένας τότε παλαιοκομματικός πολιτικάντης δεν άκουσε ούτε είδε αυτά τα δράματα. Καμιά κιτρινοφυλλάδα δεν έγραψε γι' αυτά ούτε δυο λόγια. Κανένας Δεσπότης δεν είπε δυο λόγια παραμυθίας στους δικούς του σκοτωμένου ή στον ακρωτηριασμένο. Σήμερα; Ω τέμπορα, ω μόρες".

